

Sp. zn. 6985/2020/VOP/BJ
Č. j. KVOP-8021/2021
Datum 4. března 2021

Vážená paní
Sylva Dvořáčková
vedoucí
Poradna náhradní rodinné péče
Sdružení pěstounských rodin
Anenská 10
602 00 Brno

Vážená paní vedoucí,

odpovídám na Váš dopis, který jsem obdržela jako reakci na mé Doporučení ke kontaktům dítěte v pěstounské péči nejen s rodiči vydané v prosinci 2020. **Za tento dopis Vám děkuji a ráda bych se touto formou vyjádřila k některým dílčím bodům, se kterými polemizujete.** Rovněž se nebráním možnosti se s Vámi osobně (či distančně¹) setkat a probrat Vaše související poznatky z praxe.²

Hned na úvod bych chtěla zdůraznit, že mé doporučení vychází z účinné právní úpravy, která (de facto beze změny) platí od roku 2014. Mým cílem bylo zdůraznit mantinely, které právo nastavuje všem zúčastněným stranám (rodičům, pěstounům, orgánům sociálně-právní ochrany dětí, doprovázejícím organizacím, soudům) a které, jak vyplývá z mnou šetřených případů, bývají někdy překračovány. Pokud se domníváte, že aktuální právní úprava není vhodná, je namístě, abyste námítky prezentovala spíše Ministerstvu práce a sociálních věcí, které má možnost připravit a předložit novelizaci souvisejících právních předpisů, případně je prosazovala prostřednictvím zvolených zákonodárců.

Zároveň chci předznamenat, že doporučení bylo psáno právě s důrazem na práva a zájmy dítěte, která jsou i v mé činnosti vždy předním hlediskem. Jeho snahou není jakkoliv zvýhodňovat rodiče před pěstounem. Naopak zdůrazňuje vzájemná práva dětí a rodičů. Upozorňujete, že některé pasáže doporučení hovoří častěji o rodiči než pěstounovi. To však vyplývá ze tří základních východisek. Za prvé ze skutečnosti, že se jedná o vzájemné právo dítěte a rodiče. Důraz na jeho realizaci (pokud ho nevyklučují objektivní okolnosti) klade nejen náš právní řád, ale rovněž mezinárodní předpisy³ a soudní instituce, které je aplikují. Za druhé vycházím ze samotné podstaty pěstounské péče jakožto institutu náhradní rodinné péče. **Předesílám, že si velmi vážím práce pěstounů a jejich odhodlání pomoci dětem, které nemohou vyrůstat ve své rodině,** nelze však opomíjet, že jejich nezastupitelná role v péči o dítě je v našem právním řádu pojímána (pokud je to možné) jako dočasná. Pokud má rodič dokázat, že má zájem o dítě pečovat, že péči zvládne

---

1 S ohledem na aktuální epidemiologickou situaci nabízím možnost spojit se online, a to například prostřednictvím aplikace Lifesize.

2 V případě Vašeho zájmu prosím kontaktujte moji asistentku Marii Hemalovou (hemelova@ochrance.cz), se kterou můžete sjednat konkrétní termín i formu setkání.

3 Odkazuji zejména na Úmluvu o právech dítěte (sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb.), Úmluvu o styku s dětmi (sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 91/2005 Sb. m. s.) či Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod (sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb.).

a současně si za tímto účelem i upravuje své poměry, musí mít možnost zůstat s dítětem v častém kontaktu a podílet se odpovídající měrou na jeho výchově. V třetí řadě z mé zkušenosti vyplývá, že rodič vystupuje ve slabší pozici. Na rozdíl od pěstounů nemá dítě fyzicky v péči, na danou situaci nebyl školen, často vnímá orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“) jako „někoho, kdo mu dítě odebral“, a fakticky tak nemá aktivní podporu ze strany nějaké státní či nestátní organizace. Víím, že snahou doprovázejících organizací a OSPOD je, aby je rodič vnímal jako partnery, na které se může bez obav obrátit. Nicméně než rodič do této fáze dospěje, může uběhnout mnoho času, během kterého je rodič stavěn před nepřehledné množství problémů, které musí řešit sám.

Poslední věc, kterou bych chtěla vyzdvihnout předtím, než se konkrétně vyjádřím k Vámi namítaným bodům, je, že vnímám, že **případ každého dítěte a jeho rodiny je individuální**. V praxi se objevují případy, kdy je opodstatněné do vzájemných práv dítěte a rodiče zasáhnout. Pokud je to v zájmu dítěte, vůbec se tomu nebráním. Pouze upozorňuji na to, že **k daným zásahům musí docházet způsobem, který předpokládá právní úprava**. Není tedy možné (byť v dobrém úmyslu a v zájmu dítěte) například dítěti zakázat či omezit dlouhodobě kontakt s rodičem, pokud o tom nerozhodl soud. V tomto ohledu je samozřejmě nepostradatelná role zúčastněných odborníků, kteří (na rozdíl od soudu) s dítětem, pěstouny i rodičem přímo pracují a vidí je v rámci vzájemných interakcí. Na základě jejich vyhodnocení a odborných závěrů by měl soud rozhodovat.

Odpovědi na Vaše otázky a vyjádření k částem doporučení, se kterými polemizujete

- (1) Na podmínkách a četnosti styku dítěte s rodiči i dalšími osobami by se měli primárně dohodnout pěstouni a rodiče.

Uvedla jste, že v praxi je tento postup zdrojem napětí, střetu zájmů a vyhrocených situací. Chci zdůraznit, že daný výrok je samozřejmě obecný. Každý sociální pracovník by jej měl mít na paměti a vyhodnocovat jej jako první možné řešení.

Jsou však případy (a nepopírám, že jich může být hodně), u nichž tento krok selže nebo není zjevně možný. Pak je namístě pomoc ze strany OSPOD či doprovázející organizace. Je skvělé, pokud se tímto přístupem podaří najít vzájemnou dohodu mezi rodičem, pěstouny a dítětem. Zdůrazňuji však, že musí jít skutečně o dohodu, nikoliv příkaz, zjevný ústupek některé ze stran či nátlakové vynucování. V těchto situacích je podle mého názoru nezastupitelná role OSPOD a doprovázejících organizací, které si však musí být vědomy všech limitů, které jsem předznamenala v úvodu tohoto dopisu, zejména pak limitů účinné právní úpravy. Pokud dohoda mezi rodičem a pěstouny není ani s pomocí OSPOD a doprovázející organizace možná, nezbyvá, než aby o souvisejících právech a povinnostech rozhodl soud.

Rovněž nezpochybňuji, že při zohlednění četnosti a podmínek kontaktů je nezbytné brát v potaz mnoho proměnných, které ve svém dopisu zmiňujete. Opět pouze opakuji, že důsledky jejich zohlednění musí být v souladu s nastavenými limity právní úpravy. **V doporučení chci zdůraznit, že buď všechny strany respektují vzájemnou dohodu (do které nikdo nebyl donucen), nebo je nezbytné, aby o jejich nesouladu rozhodl soud.** V obou případech by mělo k zohlednění všech proměnných dojít.

(2) Důvody umístění dítěte do pěstounské péče nebyly malicherné a ojedinělé.

Rozhodně nezpochybňuji závažnost důvodů, které vedou ke svěřeni dítěte do pěstounské péče. Doporučení v žádném případě nesnižuje důležitost a přínos pěstounské péče. **Pěstounů a jejich práce si naopak velmi vážím. Ve většině případů je jejich péče velmi kvalitní. Děti poskytují bezpečné zázemí, lásku, pevnou citovou vazbu a přiměřené výchovné vedení.**

Nemohu však souhlasit s tím, že by dané nebylo slučitelné se zachováním rodinných vazeb. Dle mého názoru, v němž vycházím i z názoru odborníků, by i dítě vyrůstající v pěstounské rodině mělo mít možnost udržovat kvalitní vztah s biologickým rodičem, pokud to nevyklučují objektivní okolnosti (např. prokázané sexuální zneužívání dítěte rodičem). Mám za to, že dítě má zůstat v kontaktu s rodičem a ten se má přiměřeně svým schopnostem a možnostem dále podílet na výchově dítěte, respektive zůstat součástí života dítěte. Pokud bychom tento názor opustili, mám za to, že bychom hovořili spíše o osvojení dítěte, nikoliv pěstounské péči. Nerespektovali bychom tak právní úpravu obsaženou v našem právním řádu.

(3) Asistence při kontaktech.

Jsem si vědoma toho, jakou důležitost přikládají doprovázející organizace možnosti přímo se účastnit kontaktů dítěte s rodičem. Z mých zjištění však vyplývá, že v mnohých případech k dlouhodobému dohledu v podobě přítomnosti třetí osoby u kontaktu dítěte s rodičem není objektivní důvod. Upozorňuji tedy zejména na situace, kdy je asistence předkládána rodiči jako nepřekonatelná podmínka realizace styku. Toto nemá oporu v zákoně, respektive vystupuje mimo zákonné mantinely, o kterých se zmiňuji výše.

Samozřejmě nic nevyklučuje, aby kontakty probíhaly asistovaně za předpokladu, že s tím rodič souhlasí. Zde však opět zdůrazňuji, že se nemůže jednat o souhlas vynucený (myšleno mocensky).

(4) I když soud rozhodne o styku dítěte s rodičem, kdo zabrání tomu, aby dítě nebylo rodičem atakováno nevhodným chováním, sliby, aby nebylo zatěžováno konfliktem dvojí loajality?

Domnívám se, že v tomto ohledu došlo zřejmě k nepochopení mého doporučení. Rozhodně jím neříkám, že by OSPOD či doprovázející organizace nemohly působit na rodiče, co se týče vhodnosti jejich chování při kontaktu s dítětem. Neumím si ani představit, jak by soud mohl konkrétní projevy chování rodiče ve svém rozhodnutí komplexně postihnout.

Zde je zcela jednoznačně prostor pro sociální práci s rodiči a poskytování poradenství, ať již ze stany OSPOD či jiných odborníků. Dané však není možné vykládat tak, že OSPOD či doprovázející organizace mají zabránit všemi možnými prostředky (tedy například podmínkou přítomnosti pracovníka u všech kontaktů danou rozhodnutím OSPOD či doprovázející organizace a nikoliv dohodou či soudním rozhodnutím) tomu, aby rodič na dítě nevhodně působil.

(5) Proměnlivost situace v čase.

Opět musím upozornit spíše na nepochopení doporučení. Je samozřejmé, že poměry a potřeby dítěte (stejně jako pěstounů a rodičů) se v čase mění. Úprava kontaktu dítěte s rodičem na to musí pružně reagovat. Doporučení rozvíjí myšlenku, že vzájemná a všemi respektovaná dohoda má přednost před soudní úpravou a že prvotní dohodu je vhodné uzavřít co nejdříve po umístění dítěte do pěstounské rodiny. Nijak však nehovoří o nemožnosti tuto dohodu pružně měnit a reagovat na nastalé situace.

Závěr

Vážená paní vedoucí, jsem si vědoma toho, že podpora vztahu dítěte s biologickou rodinou není jednoduchá a v rámci pěstounských rodin může způsobovat řadu problémů. Opět zdůrazňuji, že si práce pěstounů nesmírně vážím, nicméně zároveň jsem přesvědčena, že povinnost udržovat, rozvíjet a prohlubovat vztah dítěte v pěstounské péči s rodiči nelze opomíjet, upozadřovat či bagatelizovat. Věřím, že Vy i Vaši kolegové jim jste schopni poskytnout přiměřenou podporu a pomoc, aby své zákonné povinnosti dostáli a probíhalo to v zájmu všech stran, zejména dítěte.

Doufám, že mé vyjádření přijmete k dovysvětlení mého záměru, se kterým jsem doporučení vydávala. Domnívám se, že většina Vámi uvedených kritických bodů vznikla spíše nepřesnou interpretací. Je jistě v zájmu všech, pokud mé vyjádření poskytnete také členům Vaší asociace, a přispějete tak ke správné interpretaci doporučení. Tento dopis rovněž zveřejním spolu s textem doporučení v Evidenci stanovisek ombudsmana (www.eso.ochrance.cz) pod spisovou značnou 6985/2020/VOP.

Ráda bych také upozornila, že na doporučení evidují také pozitivní reakce, a to jak z řad doprovázejících organizací (mj. také členů Vaší asociace), tak státních subjektů. Zároveň mě informovalo Ministerstvo práce a sociálních věcí, že má v plánu se tématu rovněž v dohledné době nabývat. V rámci metodického vedení chce z mého doporučení vyjít a rozšířit jej o možnosti řešení souvisejících problémů z praxe.

V případě přetrvávajících nedorozumění mě neváhejte kontaktovat.

S přátelským pozdravem

Mgr. Monika Šimůnková v. r.
zástupkyně veřejného ochránce práv
(dopis je opatřen elektronickým podpisem)